

Kísérlet a számonkérés korszerűsítésére

Az utóbbi másfél-két évtizedben világszerte folytatott pedagógiai kísérletek új korszak kezdetét jelzik a neveléstudományban. A neveléslélektani eredmények, a technika fejlődése és a jelenkori társadalmi-gazdasági viszonyok szinte egyidőben indítottak rohamot a régimódi pedagógia ellen.

Különösen az idegen nyelvek oktatásában hozott nagy változásokat az új nyelvészeti irányzat, a strukturalizmus térhódítása. L. Bloomfieldnek 1933-ban megjelent *Language* című alapvető műve rakja le a deskriptivizmus—strukturalizmus alapjait, hogy majd 1954 után teljesen másként értelmezett oktatási rendszert építsenek reá: a programozott oktatást. A programozás ugyan elsődlegesen nem az idegen nyelvek tanításával kapcsolatban jelentkezett, de alkalmazási köre már itt is számottevő. Még inkább elterjedt az idegen nyelvek audio-vizuális laboratóriumokban való oktatása, hiszen ez kevesebb anyagi befektetéssel és időráfordítással valószínűsíthető meg.

Határozottan állíthatjuk, hogy a bukaresti Pedagógiai Tudományos Intézetben, az egyetemeken és az iskolákban folyó kutatások számottevően gazdagítják a mai pedagógia eredményeit. E folyamatba igyekeztem magam is bekapcsolódni, amikor két évvel ezelőtt kísérletezni kezdtem egy tanulókat mozgósító és a differenciált osztályozás elvét valóra váltó, új számonkérési módszerrel. Ennek eredményeiről igyekszem számot adni az alábbiakban.

Mivel idegen nyelveket tanítok, megfigyeléseim, tapasztalataim ezekre vonatkoznak. E téren még sürgetőbben vetődik fel a változtatás, modernizálás kérdése, lévén „az idegennyelvoktatás a pedagógus és a tanulók közös, együttes tevékenységén alapuló aktív és kollektív munka, az ismeretszerzés és alkalmazás fázisainak egymást követő és egymásba hatoló ciklikus változása“ (dr. Tálasi Istvánné: *Információszerzés a tanulók tudásszintjéről az idegen nyelvek tanításában. Az idegen nyelvek tanítása*, 1969. 2). Ezért éreztem súlyos tehernek az óra elején elterpeszkedő, ún. egyéni komplex számonkérést, amikor a katedrához szólitottunk vagy a helyén feleltettünk 3—4 tanulót. Alaposak akarván lenni munkánkban, szótudását, olvasási, fordítási, társalgási, tartalomelmondási készségét, nyelvtani ismereteit egyaránt mérlegre tettük. Mivel azonban a metodikai bizottságokban rengeteg szó esik az egész osztállyal folytatott munkáról, s a látogató igazgatók, szakfelügyelők különleges figyelemmel követik ennek gyakorlatba ültetését, fel-felszólítottunk néhány diákot — többnyire a jó tanulókat —, és látogatóink már jegyezték: „A feleltetés során aktivizálta az osztályt.“

Pedig valójában ezek a rövid kisegítések, közbeszólások ritkán értek jegekké, s ha a megkérdezett éppenséggel nem tudott válaszolni, emiatt a legkevesbé sem fájta a feje, hiszen a tanár nem osztályozhatta őt másodpercnyi feleletéért ugyanúgy, mint hat-nyolc percen át nyaggatott társát. Így ez a típusú osztálymunka meglehetősen formális maradt.

A jegyre feleltetett tanulók a valószínűségszámítás szabályai alapján kikövetkeztették, hogy két hétig, nagylétszámú osztályokban akár egy hónapig is nyugodtan ülhetnek, úgysem kerül rájuk a sor. E „klasszikus“ számonkérési módszer nyomán a tanulók ismeretei hézagosak maradtak.

Külföldi példák

Miközben kérdésemre kerestem a választ, jó néhány ország pedagógia-gyakorlatával, illetve úttörő keresésével ismerkedtem meg, már ami az ellenőrzést, osztályozást illeti. Metodikusok, gyakorló nyelvészek világszerte kutatják: hogyan emelhetnék magasabb színvonalra a tanulók nyelvtudását teljesítményük ésszerű értékelése révén.

A Szovjetunióban — többek között — az ungvári nyelvtanárok korszerűsítik az idegen nyelvi órákat, és kísérletükben az ellenőrzés, értékelés területe új jelentőséget kap. A nyelvtani órák rendszerint aktuális bemelegítő beszélgetésekkel kezdődnek. Sokszor maguk a diákok lépnek fel a tanár szerepében. Kérdéseket intéznek egymáshoz a feldolgozott anyaggal kapcsolatban, válaszolnak a felvetett problémákra, párbeszédet folytatnak, beszámolnak házi olvasmányaikról. A számonkéréskor felhasználják a diafilmet és a magnetofont is. Ez előbbit úgy, hogy a diákok a vetített képeket idegen nyelvű magyarázattal kísérik, az utóbbi használatakor pedig valamennyien saját magnetofontekercset kapnak. Erre rögzítik otthoni szóbeli feladataikat; a tanár ezeket hét végén összegyűjti, lehallgatja és osztályozza. A szalagot gyakran a diákok előtt pergeti vissza és értékeli a hibákat.

Az Egyesült Államokban a szövetségi államok oktatásügyének és az iskolák önállóságának tulajdoníthatóan különféle módszerek használatosak az idegen nyelvek oktatásában, persze igen eltérő eredményekkel. L. Bloomfield alaptétele: „A nyelv elsajátítása nem tudás dolga, hanem a gyakorlásé.“ Ennek megfelelően egyes iskolákban a tanulókat a nyelvi órákon általában tíz főnél nem nagyobb létszámú szemináriumokba osztják, sőt végül egy-két személyes, egyéni foglalkozáson kiegészítik, gyakorolják, ellenőrzik a hallottakat. Így a kiugró tehetségek túlléphetnek az elsajátított anyagon, képességeiknek megfelelő egyéni feladatokat kapnak, de a gyengébbek is kellő támogatásban részesülnek.

Az osztályzatokat a tanulók százalék szerint kapják. A maximum 100%. Ahhoz, hogy valaki átmenjen, legalább 55%-ot kell elérnie. Például 20 egyforma értékű kérdésből a tanulónak legalább 11-re kell jól válaszolnia.

Az osztályzatokat szinte kizárólag írásbeli munkáikra kapják, a szóbeli feleltetés majdnem ismeretlen. A házi feladat elég ritka, s ha van, sok tanuló gépen írja meg.

Franciaországban éppen ellenkezőleg: a tanulók terjedelmesebb írásbeli házi feladatot kapnak, de nem egyik órától a másikig, hanem hetente egyet, kisebb óraszám mellett csupán 2—3 hétre egyet. Ezeket különálló ívekre írva adják át a tanárnak, aki minden dolgozatot kijavítva, osztályozva ad vissza. A szóbeli ellenőrzés elsődleges célja az előző órai anyag átisméltése és csak kisebb mértékben a tanulók tudásának jegyekkel való értékelése. Osztályzásra egyébként a tanítási óra minden mozzanatát felhasználják. A számonkérés mindvégig idegen nyelven folyik.

A Magyarországon folyó kísérletekből kettőt ismertetek. A hatvani gimnázium angoltanára a folyamatos információszerzés céljából teszketeket használ. A stencillezőgépen sokszorosított lapok felölelik a hangtant, szótant és a nyelvtant. Van behelyettesítés, bővítés, szinonima-, antonima-keresés, „multiple choice“. Minden helyes válaszért megfelelő pontszám jár. Ezek összege és az előzőleg felállított értékrend

alapján kapja meg a tanuló az osztályzatot (Buday László: *Folyamatos osztályozás és a teljesítmény kvantitatív mérése. Az idegen nyelvek tanítása*, 1969. 3).

Ugyanaz a tanár a tanulók apróbb megnyilvánulásait értékelendő, névjegykártyák rendszerét vezette be. Minden tanulónak legalább 5 névjegye van angol könyvében, s valahányszor értékes közbeszólásaival, kiegészítéseivel segíti az órát, a tanár elismerésként ezt mondja: *good, very good, vagy excellent*. Ez egyben azt is jelenti, hogy a diák kithet a pad szélére 1, 2 vagy 3 kártyát a könyvből. Hogy az óra menetét adminisztrációval ne zavarja, a tanár a névjegyeket kicsengetéskor szedi össze. Hét végén átnézi borítékját, s akiknek öt névjegye van, azoknak jelest ír a naplóba, a kártyákat pedig visszaadja.

Ausztriában hasonlóképpen az idegen nyelvi beszédképesség fejlesztése a legfontosabb gyakorlati feladat. Ehhez kapcsolódik a számonkérés is. Törekednek kis létszámú csoportok kialakítására, hogy minél gyakrabban beszéltessek a tanulót. A liceumok gyakorlatában tőlünk eltérő forma az, hogy egy diák átmegy, még ha bukásra áll is, ha az egész évi anyagról beszámol.

A magam alkalmazta új ellenőrzési, osztályozási módszerhez az ötletet G. J. Dorf-Suszternek *A tanítási óra 45 perce* című tanulmánya adta (*Inostrannie jaziki v škole*, 1964. 1). Ebben a szerző az óra teljesebb kihasználásának útjait keresi, és a vizsgaszerű feleltetés helyett a differenciált ellenőrzést ajánlja, majd a jegyeknek egy 18 rubrikára osztott lapon való nyilvántartását. A lényegét érintő és a korszerűsítés felé mutató szempontok mellett az említett ív fejlődését feleslegesen elapróztottnak találok, amivel csak kezelését és áttekinthetőségét nehezítenők meg. Ezért helyette egy 5, illetve 7 rovatra osztott ívet vezettem be. Itt viszont nem is annyira a katalógusbeli osztályzatok szerepelnek, mint inkább a nem teljes értékű feleletek, közbeszólások „kis jegyei“.

Az utóbbi évek során hazai viszonylatban is számos cikk és szaktanulmány jelent meg a korszerű számonkérés formáiról. A *Revista de pedagogie* idevágó közleményei mellett olyan összefoglaló művek segítik informálásunkat, tájékozódásunkat, mint E. Novicicov: *Pređarea limbilor străine*, V. Pavelescu: *Principii de docimologie* és Muster—Hazgan—Popescu: *Metodologia examinării și notării elevilor*. Ezek a könyvek és közlemények is elősegítették kísérletem elméleti alapvetését.

A kiindulás kérdése így vetődött fel előttem:

— hogyan használhatom ki teljesebben az órát műszaki eszközök alkalmazása nélkül?

— miként fejleszthetem a tanulók idegennyelvi beszédképességét minden egyes leckével, s ugyanakkor hogyan informálódjam tudásszintjükéről az igazságosabb osztályozás, a reális megismerés és a buzdítás érdekében?

Másrészt pedig módszeremmel a következő feladatoknak kívántam eleget tenni:

- a) minél több tanuló ellenőrzése és osztályozása a számonkérés folyamán;
- b) a tanulók kihagyás nélküli, folyamatos készülésre való serkentése;
- c) mindenkit differenciáltan feleltetni, lehetőleg a nyelv valamennyi aspektusából;
- d) a lecke lendületének, élénkségének megteremtése már a kezdeti szakaszban;
- e) az osztály figyelmének fenntartása;
- f) a tanulók aktív hozzájárulása az óra célkitűzéséhez.

Mint említettem, mindezek megvalósításához egyetlen tárgyi eszközre volt szükségem: osztályonként egy ívlapra. Ennek fejlődésén a következő rovatok sorakoznak:

Francia nyelv V—VIII. osztály: Sorszám / A tanuló neve / Házi feladat / Szavak—kifejezések / Olvasás / Beszélgetés—tartalom / Nyelvtan.

Latin nyelv XI.—XII. osztály: Sorszám / A tanuló neve / Házi feladat / Szavak—kifejezések / Fordítás—elemzés / Nyelvtan / Új anyag.

Megjegyzem, hogy a XI. és a XII. osztályban nem szerepel házi feladat latin nyelvből, helyette házi olvasmányt iktattam be. Másik különbségként a XI. és a XII. osztályban belép az ellenőrizendő anyagok közé az irodalomtörténeti ismeret, a XII.-ben pedig kimarad a nyelvtan.

E beosztások különbözősége a két nyelv eltérő jellegéből, oktatásuk sajátos céljaiból és a tanulók életkori sajátosságaiból fakad. Természetes, hogy más tantárgyaknál is alkalmazható ez a módszer, csupán a rovatok megnevezése fog változni. Debreczy Sándor egyik utóbbi cikkében a román és a magyar nyelvi ismeretekhez, valamint a matematikához adott hasonló útmutatást (*A korszerű számonkérés formáiról, Tanügyi Ujság, 1969. április 4.*)

Módszerem a következőképpen alkalmazom. Az ívet magam elé teszem (gyakrabban a középső sor első padjának tetejére, mivel állva, mozogva vezetem le az órát), s az eddigi beírások alapján egyetlen rátekintéssel megállapítom, kinek van kevés jegye, s azt is, hogy a nyelvnek melyik aspektusából kell kérdeznem. Gyakran még szünetben kijelölöm a felelőket a nevük irányába tett ponttal.

Az óra folyamán igyekszem minél több diákot megszólaltatni, de a lapra csak annak adok jegyet, akinek a felkészülési fokáról megbizonyosodtam. Az osztályzatot — a módszertani követelményeknek megfelelően — bírálattal, szóbeli értékeléssel kísérem. Vegyes lecke típus esetében az V—VIII. osztályban könnyűszerrel osztályozható 10—14 tanuló, míg a IX.—XII. osztályban 8—12. Összefoglaló, begyakorló órákon ennél is több.

Kísérletemet az új módszerű számonkéréssel az 1967—68-as év II. harmadában kezdtem meg, s így az I. harmadot összehasonlítási alapként használhatom. A különbség a következő két táblázatban is tükröződik:

EGY ORÁRA JUTO SZOBELI JEGYEK SZÁMA

Osztály:	francia nyelv				latin nyelv		Összesítve
	V/c	VI/c	VII/c	X/f	XI/f		
I. évharmad:	2,7	2,7	2,0	3,7	3,4	2,95	
II. évharmad:	7,4	7,5	7,3	9,4	8,4	8,15	

EGY TANULORA JUTO SZÓBELI JEGYEK SZÁMA

Osztály:	francia nyelv				latin nyelv		Összesítve
	V/c	VI/c	VII/c	X/f	XI/f		
I. évharmad:	5,1	3,8	3,7	2,7	2,5	3,40	
II. évharmad:	9,3	8,4	9,5	4,6	3,7	6,55	

A második táblázat a valóságos helyzetről nem nyújthat hű képet, lévén a II. évharmad az elsőnél lényegesen rövidebb. Egy azonban így is sokatmondóan kiviláglik: míg a régi módszerrel egy órán alig három tanuló kapott jegyet, az újjal nyolcnál is több. Ez ugyanakkor nem mond ellent ama korábbi állításomnak, hogy egy-egy órán általában 10—14, illetve 8—12 diáknak adok jegyet, hiszen vannak feleltetés nélküli órák is (rögtönzés, dolgozatírás és -javítás).

Az évharmadi dolgozatok és rögtönzések minősítéseit — akárcsak eddig — egyenesen a naplóba vezetem be, de ugyanakkor természetesnek tartom, hogy a lapon levő részosztályzatokat nem. Amikor valamelyik tanulónak összegyűl három „kis jegye“, kiszámítjuk középátlányosát, és azt „nagy jegy“-ként beírom a katalógusba és a gyermek ellenőrzőjébe.

A korábban említett komplex célkitűzésnek eleget akarván tenni, változatos, részben régi, részben új számonkérési formákat kellett használnom. Törekedtem továbbá arra, hogy az információszerzés folyamatos és átfogó jellegű legyen. Ne korlátozódjak csak a lecke első, ún. feleletető szakaszára, hanem terjedjen ki a tanítási óra egészére és a teljes osztályra.

Lélektani törvényszerűség, hogy a sikernek megerősítő szerepe van a további ismeretszerzésben, a hibák felismerése pedig javításra ösztönöz. Nos, az íveken levő rubrikák széles körű lehetőséget nyújtottak a tanulók rövid megnyilatkozásainak, az osztálymunkába való bekapcsolódásuknak jeggyel történő jutalmazására, illetve a passzivitás vagy az elemi hibák jelzésére, kiküszöbölésére.

A korszerű számonkérési formákról több tájékoztató anyag jelent meg az utóbbi években. Néhány lényeges mozzanatra, eljárásra hívnám fel a figyelmet.

A francia nyelv oktatásában a nagyobb hangsúlyt az olvasmány tartalmának elmondására és a beszélgetésre helyeztem. Ebben az oszlopban mindenkinek kivétel nélkül több jegye van. (Az ilyenszerű feleletért kaphatnak „nagy jegyet“ is, ezt rögtön beírom a naplóba.) Az olvasásra adott *külön jegy* egyben jelzi azt a fontosságot, amit a nyelvtanítás eme részének tulajdonítok. Megkövetelem a kifejező, helyes olvasást; így alakítható a gyermek verbál-fonetikai szájberendezése is. Ebben az oszlopba lehet a leggyorsabban sok jegyet szerezni. Mindenki olvas 5—5 sort, s valamennyi olvasási, kiejtési hibáért egy pontot vonok le. Máskor csak „tizesre megyünk“. Aki 5 sort hibátlanul olvas, tizes, de az első hibánál mindenki elveszti versenyzési jogát. Őszintén mondom, mindkét eljárásnak igen nagy sikere volt a kicsinyek körében.

A szavak, gallicizmusok „kikérdezését“ az újabb módszertanok helytelenítik. Ennek ellenére mintegy bemelegítésként előbb egyenként, majd frontálisan számon kérem a szöveget anyagát. Ha ezt nem tenném — tapasztalatom szerint —, a gyerekek nem vennék komolyan a szavak tanulását, e nélkül pedig nem sajátítható el idegen nyelv.

A latin órákon a fordításnak—elemzésnek van a legnagyobb fontossága. A X. és a XI. osztályban a nyelvtani ismereteket — a tankönyvnek megfelelően — külön is számon kérem, osztályozom. A XI—XII. osztályban az irodalomtörténetet, írói életrajzokat, művek ismertetését állítom a harmadik helyre. Ezen osztályok számára házi olvasmányokat is kijelölök (az előbbieknél évente két, a végzősöknek egy művet fordításban, eredeti latin szerzőtől vagy római tárgyú regényt) azzal a céllal, hogy jobban megértsék és megismerjék azt a történelmi kort, amellyel foglalkoznak, s egyben gyarapítsam világirodalmi ismereteiket is. A legtöbbet olvasó s a legszébb tartalmat író tanulókat a lapra írott 8-, 9-, 10-es jeggyel jutalmazom, aki pedig egyáltalán nem olvas, kettést kap. Megvallom, ilyesmi ritkán történik, viszont ókori tájékozottságukat sikerült elmélyítenem.

A korábbi ismeretek alkotó alkalmazása, az önálló fordítási készség fejlesztése és nem kevésbé az érettségire való előkészítés érdekében a jó és közepes tanulókat az új lecke, az ismeretlen szövegek fordításába is bekapcsolom. Bár az új szavakat mindenki előre keresi, tanulja, de azért, hogy a lecke ritmusa ekkor se csökkenjen, s hogy a tanáránál lassabban fordítgató diákot ne zavarjam, siettessem. 8—10 perccel az új anyagra való áttérés előtt kijelölöm az ismeretlen szöveget fordító tanulókat, rövid útmutatást adva nekik. Ezzel a eljárással megszüntetem a törést az óra két lényeges alkotóeleme — a számonkérés és az új anyag megismerése — között, s az óra érdekesebbé, lendületesebbé válik. A helyesen, találegy könnyen fordító tanulókat 8-, 9-, 10-es osztályzattal jutalmazom és buzdítom, amit szintén a lapra

frok. Ennél kisebb jegyet nem adok, mert nem olyan anyagból feleltek, amire otthon előkészülhettek volna.

Ugyancsak önállóságukat, nyilvános szereplési készségüket erősítendő időnként a jobbakat „tanári teendőkkel“ bízom meg: feleltesse a kijelölt 3—4 tanulót, készüljön egy kiegészítő előadással adott témából, ismertesse a sorra kerülő író életét és műveit.

A diákok véleménye az új módszerről

Két évharmadi alkalmazás után száz tanítványomnak tettem fel a kérdést: mi a véleményük az új feleltetési-osztályzási módszerről? Válaszaik százalékos megoszlása a következő: 92% szerint ez jobb, mint a régi, 5% szerint ez rosszabb az előzőnél és 3% közömbös volt.

Öszintén szólva meglepődtem az igenlő válaszok ily nagy arányán. A kicsik között egyáltalán nem alakult ki ellenzék, és érdekes, hogy a X. és a XI. osztályban a lányok voltak más véleményen. Ez a szavazás egyben gyermekeink gondolkodásának érettségéről is vall, hiszen az új módszerrel járó többszöri feleltetés folyamatos, állandó készülést kíván tőlük. Ezt tükrözik a válasszal kapcsolatos indoklásaik is:

„Ez az osztályozás jobb, mert így több alkalmunk van a négyes kijavítására.“

„Több jegyből jobban meg lehet ítélni, mit tud a diák.“

„Gyakrabban sor kerül a felelésre, s így óráról órára készülünk.“

E három, gyakorta előforduló indoklás mellett még a következőkkel találkozunk:

„Csökken a számító diákok száma és kisebb a jegy-spekuláció.“

„Igy áttekintésünk van a teljes anyagról, s könnyebben készülünk a következő órára.“

„Igy a tanár elvtárs jobban megismeri mindegyikünk képességeit, tudását, és megállapíthatja, hogy a diák rendszeresen készül-e vagy sem.“

„Mivel több tanuló bekapcsolódik a leckébe, az óra hangulatosabb.“

„Nem is tudom, hogyan, de a feleltetés előtti általános izgalom eltűnik.“

„A latin órák érdekesebbek lettek, mindenki figyel.“

Az új módszer ellenzői pedig a következőkkel indokolták álláspontjukat:

„Igy a jó jegy nem kerül be azonnal a katalógusba, vesztit nevelő hatásától, s nem ösztönöz eléggé.“

„Igy kevesebb jegy kerül a naplóba.“

„Egyes jegy-oszlopokba könnyebb jó osztályzatot szerezni.“

KÖVETKEZTETÉSEK

A diákok válaszaik részben tartalmazzák saját következtetéseimet, s így ezeket csak kiegészítem.

Módszerem elsősorban kis létszámú osztályokban és heti 3 órás tantárgynál vált be. Korábban főleg az V., VI. osztályosok nehezteltek, ha 2—3 óra elteltével sem került sor feleltetésükre. Ma már ilyen panaszuk nincs. A sűrűbb feleltetéssel a félnénk, passzív vagy éppenséggel lusta tanulókat sikerült munkára serkentennem, másrészt pedig a 12—14 évesek túlzott mozgásigényét vezetem le az aktív számonkérési módszerrel.

Középiskolás tanulóinkkal szemben követelmény az, hogy tudjanak egy nagyobb anyagmennyiséget szintetizálni s azt logikusan, érthetően kifejtteni a szak-

szókins felhasználásával. Mivel módszerem az egységes leckét apró részekre tagolja, s egy diákra csak 2—3 perces felelet jut, e nyilvánvaló hátrányt a következőképpen igyekeztem ellensúlyozni: már óra elején közlöm, hogy 2—3 tanulót részletesebben feleltetek, és a fordítás mellett nyelvtani ismereteiket is mérlegre teszem. Ezért nekik „nagy jegy“ jár, amit rögtön bevezetek a katalógusba.

Két év tapasztalata arra indít, hogy a jövőben ezeken az íveken — megkülönböztető színnel vagy bekeretezve — valamennyi osztályzatot feltüntessek, a direkti jegyeket és a rögtönzések, dolgozatok érdemjegyeit is. Így valóban teljes áttekintést nyújt majd a táblázat mind az egyes tanulókról, mind pedig az osztályról egy-egy évharmadban.

Módszerem eredményeit az alábbi néhány adat tükrözi. Míg a kontroll-évharmadban 10 tanítványom kapott elégtelent, a „kis jegyek“ bevezetése után csak öt. Az osztályok általános jegyei a következő képet mutatták:

ALTALANOS JEGYEK

	francia nyelvből			latin nyelvből		
Osztály:	V/c	VI/c	VII/c	X/f	XI/f	Összesítve
I. évharmad:	6,68	7,40	5,80	6,21	6,19	6,44
II. évharmad:	6,63	7,44	6,40	7,72	6,37	6,69

Való igaz: csodákra ez a módszer sem képes. Bár az elégtelen osztályzatok száma valamelyest csökkent, de teljességgel el nem tűnt, és bukók ezután is akadtak. Viszont állíthatom, hogy a tanulók többsége ütemes munkamódszert alakított ki, a sűrűbb szerepeltetéssel gyarapodott gyakorlati nyelvtudásuk, magam pedig reálisabban mérhettem fel tudásukat, képességeiket, s eszerint értékeltem őket. Az már más lapra tartozik, hogy e módszer reám, a tanárra nagyobb terhet ró. A lényeges az, hogy megéri!

Dánielisz Endre

Barcsay Jenő
Mozaikterv (1963)

